

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ομιλία της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού Λήδας Κουρσουμπά στο μαθητικό συνέδριο του Γυμνασίου-Λυκείου Πολεμίου με θέμα «Τα δικαιώματα του παιδιού: Θεμέλιο για την αποτροπή της παραβατικότητας, του κοινωνικού αποκλεισμού, του ρατσισμού και την αποδοχή της διαφορετικότητας»

**Ανάπτυξη - Διάλογος - Αξιοπρέπεια : Οι τρεις προκλήσεις που θέτει ενώπιόν μας η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Τρίτη 23 Μαρτίου 2010**

Αγαπητά μου παιδιά, αγαπητοί εκπαιδευτικοί,

Πραγματικά λυπάμαι που σήμερα δεν μπορώ να βρίσκομαι μαζί σας. Η απουσία μου αυτή, ωστόσο, σχετίζεται άμεσα, με το θέμα με το οποίο επιλέξατε να ασχοληθείτε στα πλαίσια του σημερινού σας συνεδρίου.

Μόλις πρόσφατα, στις αρχές της προηγούμενης βδομάδας, ενημερώθηκα από την Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ότι μου έγινε η τιμητική διάκριση να επιλεγώ ως μία εκ των Εθνικών Πρεσβευτών του Ευρωπαϊκού Έτους 2010 για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού. Οι στόχοι και οι κατευθυντήριες αρχές του Ευρωπαϊκού Έτους

2010 αφορούν την εφαρμογή της αναγνώρισης των δικαιωμάτων των ατόμων που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, την ανάπτυξη αισθήματος κοινής ευθύνης και συμμετοχής μεταξύ των ατόμων, και της κοινωνίας ευρύτερα, στις προσπάθειες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την προώθηση μιας πιο συνεκτικής κοινωνίας και την ανανέωση της δέσμευσης και την ανάπτυξη συγκεκριμένων δράσεων.

Σύμφωνα με την ενημέρωση που έλαβα από την Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, οι Πρεσβευτές του Ευρωπαϊκού Έτους 2010, οι οποίοι έχουν επιλεγεί με βάση την επιρροή τους στη σημερινή κοινωνία και το εκδηλωμένο ενδιαφέρον τους για τα θέματα της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, έχουν κρίσιμο ρόλο να διαδραματίσουν δίνοντας "ένα πρόσωπο" στην εκστρατεία συμβάλλοντας έτσι στην προβολή και αξιοπιστία των δραστηριοτήτων του έτους και καλώντας τον κόσμο να συμμετάσχει.

Αντιλαμβανόμενη το ρόλο του Πρεσβευτή του Ευρωπαϊκού Έτους 2010 για την Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού, ως ένα ακόμη βήμα για την προώθηση και προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών στην Κύπρο, καθώς ένα σημαντικό ποσοστό των ατόμων, και μάλιστα το πλέον ευπαθές, που υπόκεινται τις δυσμενείς επιπτώσεις της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι παιδιά, αποδέχτηκα την τιμή που μου έγινε κι ως εκ τούτου ανέλαβα την υποχρέωση να παραβρεθώ σήμερα, 23 Μαρτίου 2010 στις 10: 30 το πρωί στη Δημοσιογραφική Εστία στη Λευκωσία, στην επίσημη έναρξη του Ευρωπαϊκού Έτους 2010 κάτι που σημαίνει ότι η συμμετοχή μου και στο δικό σας συνέδριο ήταν πρακτικά αδύνατη.

Ελπίζω όμως ότι, στο σύντομο μέλλον, θα μπορέσω να επισκεφτώ το σχολείο σας στα πλαίσια του Προγράμματος Επισκέψεων μου σε σχολεία.

Αγαπητά μου παιδιά,

Είναι με ιδιαίτερη χαρά που διάβασα την πρόσκλησή που μου απεστάλη προκειμένου να συμμετέχω στο σημερινό σας συνέδριο. Η χαρά μου μεγάλωσε ακόμη περισσότερο διαβάζοντας ότι το θέμα του συνεδρίου σας "Τα δικαιώματα του παιδιού: θεμέλιο για την αποτροπή της παραβατικότητας, του κοινωνικού αποκλεισμού, του ρατσισμού και την αποδοχή της διαφορετικότητας". Το συγκεκριμένο θέμα με εκφράζει απόλυτα τόσο ως άτομο όσο και ως την Πρώτη Επίτροπο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού στην Κύπρο. Το γιατί θα φανεί στη συνέχεια της ομιλίας μου.

Το Νοέμβριο του 1989, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών - οι εκπρόσωποι όλων των χωρών του κόσμου στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών - υιοθέτησε – αποδέχτηκε δηλαδή - τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι μια συμφωνία ανάμεσα στα Κράτη που την υπογράφουν η οποία περιλαμβάνει, όπως λέει και το όνομά της, το σύνολο των δικαιωμάτων των παιδιών τα οποία όλοι, χωρίς καμιά εξαίρεση, έχουν την υποχρέωση όχι μόνο να τα σέβονται αλλά και να τα προωθούν και να τα προασπίζονται.

Η υιοθέτηση, καταρχήν, της Σύμβασης, και η επικύρωσή της, στη συνέχεια, από όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου είναι μια πολύ σημαντική, θετική, εξέλιξη για όλα τα παιδιά, όπου κι αν αυτά γεννιούνται, ζουν και μεγαλώνουν. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα δικαιώματα των παιδιών δεν είναι, πλέον, το αποτέλεσμα φιλανθρωπίας ή μεγαλοψυχίας ή έστω καρπός της αγάπης των ενηλίκων για αυτά. Αυτό διότι, κάθε παιδί, **από τη στιγμή που γεννιέται είναι ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος, μοναδικός και ανεπανάληπτος που έχει ξεχωριστή προσωπικότητα, αξιοπρέπεια και δικαιώματα.** Τα δικαιώματα των παιδιών, είναι ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως και τα δικαιώματα των ενηλίκων, τα δικαιώματα των παιδιών, αποτελούν συστατικό στοιχείο της ανθρώπινης τους φύσης, το οποίο κανένας δεν μπορεί ούτε να περιορίσει ούτε να αφαιρέσει ούτε να αντικαταστήσει με κάτι άλλο.

Στα πλαίσια των εορτασμών για τα 20χρονα από την υιοθέτηση της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού επισήμανε ότι η Σύμβαση μας θέτει ενώπιον τριών προκλήσεων τις οποίες συνοψίζει το τρίπτυχο, «Ανάπτυξη – Διάλογος – Αξιοπρέπεια». Σύμφωνα με το συγκεκριμένο τρίπτυχο, στόχος των πολιτικών που έχει ένα Κράτος, θα πρέπει να είναι η ολόπλευρη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη κάθε παιδιού στα πλαίσια ενός περιβάλλοντος που θα του παρέχει ασφάλεια και προστασία και παράλληλα, δυνατότητες συμμετοχής και έκφρασης των απόψεων του σε σχέση με θέματα και αποφάσεις που το αφορούν.

Πολύ σχηματικά θα λέγαμε ότι αυτές οι τρεις προκλήσεις, Ανάπτυξη – Διάλογος – Αξιοπρέπεια αντιστοιχούν στις τρεις μεγάλες κατηγορίες στις οποίες μπορούμε να χωρίσουμε τα δικαιώματα του παιδιού.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα δικαιώματα **Προστασίας**. Σε αυτά περιλαμβάνεται η υποχρέωση του κράτους να προστατεύει το παιδί από οικονομική, σεξουαλική και κάθε άλλη μορφή εκμετάλλευσης αλλά και να το προστατεύει από κάθε μορφή βίας, σωματική ή πνευματική, από τραυματισμό, από κακομεταχείριση ή κάθε μορφή διάκρισης αλλά και από παραμέληση ή εγκατάλειψη, αδικία ακόμη και από τη χρήση ουσιών ή από τις όποιες επιπτώσεις πολεμικών συρράξεων.

Η δεύτερη κατηγορία δικαιωμάτων αναφέρεται στα δικαιώματα **Παροχών**. Σε αυτά περιλαμβάνονται το δικαίωμα του παιδιού σε ένα υγιές περιβάλλον που θα του διασφαλίζει την επιβίωση και την ομαλή ανάπτυξή του, αλλά και τα δικαιώματα του παιδιού στην υγεία και την πρόσβασή του σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, το δικαίωμά του στην εκπαίδευση, στην ψυχαγωγία, στον πολιτισμό, στον ελεύθερο χρόνο, κτλ.

Τέλος, τα δικαιώματα **Συμμετοχής** αφορούν τα δικαιώματα του παιδιού να απολαμβάνει, προοδευτικά και σε συνάρτηση με τη βιολογική και πνευματική του ωρίμανση και ανάπτυξη, ένα φάσμα πολιτικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένων του δικαιώματος να διαμορφώνει μέσα από την

αναζήτηση, λήψη και διάδοση πληροφοριών και να εκφράζει ελεύθερα την άποψή του (Άρθρα 12 και 13), το δικαίωμα για ελευθερία σκέψης, συνείδησης και θρησκείας (Άρθρο 14), το δικαίωμα να συνεταιρίζεται και να συνέρχεται ειρηνικά (Άρθρο 15) το δικαίωμα να εγγράφεται αμέσως μετά τη γέννησή του στο ληξιαρχείο, το δικαίωμα ονόματος και απόκτησης ιθαγένειας (Άρθρο 7), το δικαίωμα να διατηρεί την ταυτότητά του (Άρθρο 8).

Το Άρθρο 12 της Σύμβασης είναι η καρδιά των **δικαιωμάτων Συμμετοχής**. Αυτό ορίζει ουσιαστικά τρία πράγματα: ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα πρέπει να διασφαλίζουν σε **κάθε παιδί που είναι σε θέση να διαμορφώνει τις δικές του απόψεις** το δικαίωμα να **διατυπώνει ελεύθερα τις απόψεις του αυτές σε όλα τα θέματα που το αφορούν**, ότι η **άποψη του παιδιού θα λαμβάνεται υπόψη σύμφωνα με την ηλικία και την ωριμότητά του** και ότι τα **Συμβαλλόμενα Κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητα εκείνα μέτρα που θα δίνουν στο παιδί τη δυνατότητα να ακούγεται από οποιαδήποτε διοικητική ή δικαστική αρχή**.

Σύμφωνα με την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού το **δικαίωμα Συμμετοχής**, όπως αυτό περιγράφεται στο Άρθρο 12 είναι μια από τις **τέσσερις βασικές αρχές της Σύμβασης**. Οι άλλες τρεις είναι:

- **Η Αρχή του Δικαιώματος στη Ζωή, στην Επιβίωση και στην Ανάπτυξη:** Το δικαίωμα του παιδιού στη ζωή και την ανάπτυξη είναι ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματά του. Τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν **το εγγενές δικαίωμα του παιδιού στη ζωή**.
- **Η Αρχή της Διασφάλισης του Συμφέροντος του Παιδιού:** Σύμφωνα με την αρχή αυτή, κάθε ενέργεια που λαμβάνεται με σημείο αναφοράς το παιδί (ή κάποια ομάδα παιδιών) θα πρέπει να **λαμβάνει πρώτα και πάνω από όλα υπόψη το συμφέρον του ίδιου του παιδιού** (ή της ομάδας των παιδιών).

- **Η Αρχή της Μη – Διάκρισης:** Σύμφωνα με την αρχή αυτή όλα τα παιδιά «μετρούν το ίδιο». Για τούτο τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν την υποχρέωσή τους να εξασφαλίζουν ότι **κάθε παιδί** που βρίσκεται στην επικράτειά τους, ανεξάρτητα από το φύλο και τη φυλή του αλλά και από την εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική ή άλλη καταβολή τόσο του ίδιου όσο και των γονιών του και ανεξάρτητα από την εξωτερική του εμφάνιση, το βιοτικό του επίπεδο ή από την όποια αναπηρία ενδεχομένως να αντιμετωπίζει έχει τα ίδια δικαιώματα με όλα τα άλλα παιδιά.

Οι τέσσερις αρχές της Σύμβασης μας καθοδηγούν στον τρόπο εφαρμογής όλων των υπολοίπων δικαιωμάτων. Η Σύμβαση δεν είναι απλά ένας κατάλογος με ξεχωριστά μεταξύ τους δικαιώματα αλλά ένα ενιαίο κείμενο, κάθε άρθρο του οποίου σχετίζεται με όλα τα άλλα. Με πιο απλά λόγια, δεν μπορούμε να επιλέγουμε ποια δικαιώματα θα διασφαλίζουμε (ή θα επικαλεστούμε) και ποια όχι. Το Κράτος έχει υποχρέωση να διασφαλίζει όλα τα δικαιώματα σε όλα τα παιδιά και στο καθένα ξεχωριστά.

Αγαπητά μου παιδιά,

Ανατρέχοντας στο πρόγραμμα του σημερινού συνεδρίου διαπιστώνω ότι θα επικεντρωθείτε, ιδιαίτερα στο μέρος εκείνο όπου θα παρουσιάσετε τις δικές σας απόψεις μέσα από εργασίες που ετοιμάσατε, σε θέματα που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα. Λαμβάνοντας υπόψη τη συγκεκριμένη σας επιλογή σκέφτηκα ότι θα ήταν ιδιαίτερο χρήσιμο για τις εργασίες του συνεδρίου σας να αγγίξω το θέμα αυτό στο τελευταίο μέρος της ομιλίας μου.

Η Κύπρος υπήρξε για πάρα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα χώρος συνύπαρξης ανθρώπων με διαφορετική γλώσσα, θρησκεία, αντιλήψεις ή/και παραδόσεις. Υπήρξε τόπος συνάντησης, συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης διαφορετικών λαών, κουλτούρων και πολιτισμών. Είχε, με λίγα λόγια, ένα πολυπολιτισμικό χαρακτήρα ο οποίος αποτυπώνεται στην κυπριακή ελληνική γλώσσα - όπου συναντάμε πλήθος λέξεων με λατινική, αγγλική, τουρκική, αραβική κτλ. καταβολή

- αλλά και στη σύνθεση του κυπριακού πληθυσμού τον οποίο συναποτελούσαν Ελληνοκύπριοι, Τουρκοκύπριοι, Μαρωνίτες, Λατίνοι και Αρμένιοι.

Η βίαιη γεωγραφική διαίρεση στη βάση της εθνοτικής του καταγωγής, η οποία επιβλήθηκε στο λαό μας, σε συνδυασμό με τον, μέχρι ενός βαθμού, δικαιολογημένο, απομονωτισμό, ως αποτέλεσμα του νησιώτικου χαρακτήρα της χώρας μας, συνέβαλαν σημαντικά στη διαμόρφωση της λαθεμένης αντίληψης ότι την Κύπρο χαρακτηρίζει μια απόλυτη ελληνο-ορθόδοξη ομοιογένεια.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε., η παγκοσμιοποίηση και η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των επικοινωνιών, ανάμεσα σε άλλα, συνέβαλαν ώστε ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της κυπριακής κοινωνίας να γίνει ακόμη πιο έντονος. Παράλληλα, η Κύπρος, που μέχρι και τη δεκαετία του '80 ήταν μια χώρα από την οποία έφευγαν άνθρωποι προκειμένου να πάνε σε άλλες χώρες για να εργαστούν, ήταν δηλαδή χώρα εξαγωγής εργατικού δυναμικού και αφετηρία μεταναστών, τις τελευταίες δύο δεκαετίες έχει μεταβληθεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών και ξένων εργατών. Άνθρωποι από διάφορες γωνιές του πλανήτη φτάνουν στο τόπο μας αναζητώντας να εργαστούν και να δημιουργήσουν ένα καλύτερο μέλλον για τους ίδιους και τις οικογένειές τους συνεισφέροντας την ίδια στιγμή, στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας. Παράλληλα εμπλουτίζουν περαιτέρω, με την παρουσία τους, την πολυπολιτισμική μας κοινωνία.

Η νέα – διευρυμένη σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν – πολυπολιτισμική πραγματικότητα γίνεται εμφανής πλέον και στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού. Ένα σημαντικό ποσοστό των παιδιών που φοιτούν στα δημόσια ελληνοκυπριακά σχολεία δεν έχουν μητρική γλώσσα την ελληνική, ούτε και μεγαλώνουν σε ένα ελληνο-ορθόδοξο οικογενειακό περιβάλλον. Πρόκειται για ένα πραγματικά πρωτόγνωρο φαινόμενο για την Κυπριακή πραγματικότητα. Αντίστοιχο του συναντάμε εδώ και χρόνια στις περισσότερες, αν όχι σε όλες, τις Ευρωπαϊκές Χώρες.

Με τα νέα αυτά δεδομένα, σήμερα το σχολείο, καλείται να διαμορφώσει τους αυριανούς πολίτες μιας κοινωνίας στην οποία η πολιτισμική ποικιλομορφία και ανομοιογένεια είναι ο κανόνας.

Ο πλήρης σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των παιδιών και η οικοδόμηση, στο πλαίσιο του σχολείου, μιας κουλτούρας σεβασμού των δικαιωμάτων των παιδιών είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να μπορέσει να ανταποκριθεί με επιτυχία. Και αυτό σημειώνω δεν είναι επιλογή αλλά μια υποχρέωση που απορρέει από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στο Γενικό της Σχόλιο Υπ. Αρ. 1¹ υπογραμμίζει: **«Κάθε παιδί έχει δικαίωμα σε μια εκπαίδευση η οποία να είναι σχεδιασμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε, να του παρέχει δεξιότητες ζωής, να ενισχύει την ικανότητά του να απολαμβάνει το πλήρες εύρος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να προωθεί μια κουλτούρα εμποτισμένη με τις σχετικές με τα ανθρώπινα δικαιώματα αξίες»**. Σύμφωνα πάντα με την Επιτροπή, η προώθηση της δυνατότητας των παιδιών να απολαύσουν πλήρως τα δικαιώματά τους, θα πρέπει να ενισχύεται από αξίες ενσωματωμένες στις εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Στη Σύμβαση, υπογραμμίζεται ο ρόλος της εκπαίδευσης στην οικοδόμηση μιας κοινωνίας ανοιχτής στη διαφορετικότητα και δεσμευμένης στο σεβασμό και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα, προνοείται:

«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη συμφωνούν ότι η εκπαίδευση του παιδιού πρέπει να αποσκοπεί:

- α. Στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού και την ανάπτυξη των χαρισμάτων του και των σωματικών και πνευματικών ικανοτήτων του στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση.*

¹ The Aims of Education :.17/04/2001.CRC/GC/2001/1.(General Comments): <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>

- β. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και για τις αρχές που καθιερώνονται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.
- γ. Στην ανάπτυξη του σεβασμού για τους γονείς του, την ταυτότητά του τη γλώσσα του και τις πολιτιστικές του αξίες, καθώς και του σεβασμού του για τις εθνικές αξίες της χώρας στην οποία ζει, της χώρας από την οποία μπορεί να κατάγεται και για τους πολιτισμούς που διαφέρουν από το δικό του.
- δ. Στην προετοιμασία του παιδιού για μια υπεύθυνη ζωή σε μία ελεύθερη κοινωνία μέσα σε πνεύμα κατανόησης, ειρήνης ανοχής ισότητας των φύλων και φιλίας ανάμεσα σε όλους τους λαούς και τις εθνικές, κρατικές, και θρησκευτικές ομάδες και στα πρόσωπα αυτόχθονης καταγωγής ...» (Άρθρο 29)

Κάθε σχολείο λοιπόν, που λειτουργεί με σεβασμό στα δικαιώματα των παιδιών και προωθεί τις αρχές και τις αξίες πάνω στις οποίες αυτά βασίζονται, δεν μπορεί παρά να είναι ένα σχολείο ανοιχτό στη διαφορετικότητα. Ένα σχολείο όπου η ετερότητα γίνεται αντιληπτή ως πηγή πλούτου κι όχι ως έλλειμμα και μειονεξία.

Ένα τέτοιο σχολείο έχουμε ανάγκη σήμερα στην Κύπρο. Δηλαδή, ένα σχολείο με σαφή διαπολιτισμική διάσταση στο οποίο θα προωθείται και θα καλλιεργείται ο διαπολιτισμικός διάλογος ως «μια διαδικασία που περιλαμβάνει μια ανοιχτή και πλήρους σεβασμού ανταλλαγή θέσεων ανάμεσα σε άτομα και σε ομάδες με διαφορετικό εθνικό, πολιτισμικό, θρησκευτικό και γλωσσικό υπόβαθρο και κληρονομιά, στη βάση της αμοιβαίας κατανόησης και του σεβασμού²» .

² Council of Europe, White Paper on Intercultural Dialogue "Living Together As Equals in Dignity", Launched by the Council of Europe Ministers of Foreign Affairs at their 118th Ministerial Session, p. 17.